

การมัธยมศึกษาในประเทศไทย

๑. ลักษณะทั่วไปของการศึกษาไทย

ประเทศไทยก็เหมือนกับประเทศอื่นทั่วไป ซึ่งแบ่งการศึกษาเป็นภาคประถม มัธยม และอุดมศึกษา ประถมศึกษากับมัธยมศึกษารวมกันมี ๑๒ ชั้น แต่เดิมนั้นแบ่งออกเป็นประถม ๔ ชั้น มัธยม ๖ ชั้น เตรียมอุดม ๒ ชั้น ต่อมาเปลี่ยนเป็นประถม ๔ ชั้น มัธยม ๘ ชั้น เดี่ยวนี้ประถมศึกษา ๗ ชั้น มัธยมศึกษา ๕ ชั้น ข้อคิดบางข้อเกี่ยวกับการประถมศึกษา ได้เสนอไว้ในการอภิปรายต่อที่ประชุมสมโภชโรตารีแห่งพระนครได้แล้ว เมื่อเดือนมิถุนายน ศกนี้ (และคาดว่าจะได้นำลงเผยแพร่เป็นภาษาไทยในวารสาร ก.ต.ภ. ในเร็ว ๆ นี้)

วันนี้จะขอกล่าวแต่เฉพาะการมัธยมศึกษา แต่เนื่องด้วยการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยยังคงมีอยู่เพียง ๔ ชั้นแรกของประถม ในท้องที่ส่วนใหญ่ของราชอาณาจักร และเพิ่งได้ขยายการบังคับไปถึงประถมปีที่ ๗ ในบางท้องที่เท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความถึงขั้นประถมตอนปลาย ๕-๖-๗ คือ มัธยม ๑-๒-๓ เดิมด้วย

มัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ สายสามัญ

และสายอาชีพะ มัธยมศึกษาสายสามัญแยกออกเป็น ตอนต้น ๓ ปี (คือ ม.ศ. ๑-๓) และตอนปลาย ๒ ปี (คือ ม.ศ. ๔-๕) มัธยมศึกษาสายอาชีพก็แยกออกเป็นตอนต้น ๓ ปี แต่ตอนปลายมี ๓ ปี ผู้ที่สำเร็จชั้น ม.ศ. ๖ สายอาชีพ จะได้ประกาศนียบัตรอาชีพะชั้นสูง มัธยมศึกษาสายอาชีพตอนต้นนั้นปรากฏว่าไม่เป็นที่นิยมและไม่ได้ผลสมความมุ่งหมาย รัฐบาลมีนโยบายที่จะเลิกเสีย โดยจะให้มีการสอนมัธยมศึกษาตอนต้นเฉพาะสายสามัญเท่านั้น ฉะนั้นนักเรียนที่สำเร็จชั้น ม.ศ. ๓ ก็อาจจะเลือกเรียนต่อ (ถ้ามีโรงเรียนรับและได้รับคัดเลือกให้เรียนต่อได้) ๔ ทางด้วยกัน คือ

- ก. เรียนต่อสายสามัญ ๒ ปี ได้ประกาศนียบัตรมัธยมบริบูรณ์ และถ้าจะเรียนต่อไปก็สอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือเข้าโรงเรียนเทคนิค หรือโรงเรียนฝึกหัดครู
- ข. เรียนต่อสายอาชีพ ๓ ปี เพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรอาชีพะชั้นสูง และถ้าจะเรียนต่อไปก็เรียนอีก ๒ ปี เพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
- ค. เข้าโรงเรียนฝึกหัดครู เรียนอีก ๒ ปี ได้ ป.ก.ศ. อีก ๒ ปี ได้ ป.ก.ศ. สูง และอีก ๒ ปี ได้ปริญญาทางการศึกษา
- ง. เข้าโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีพะ เรียน ๓ ปี ได้ประกาศนียบัตรครูอาชีพะ อีก ๓ ปี ได้ประกาศนียบัตรชั้นสูง เป็นต้น

๒. จำนวนนักเรียน (ดูภาพประกอบจากท้ายบทการศึกษา)

จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนในชั้นประถมตอนต้น ๔ ปี มีถึง ๔ ล้านเศษ พอพ้นการศึกษาบังคับ ป. ๔ ไปแล้ว จำนวนของนักเรียนลดต่ำลงมาก (เทียบ ป. ๔ จำนวน ๗๗๗,๕๐๐ เหลือ ป. ๕ เพียง

๑๔๐,๕๐๐) อีกช่วงหนึ่งที่มีนักเรียนออกจากโรงเรียนมาก คือช่วงระหว่าง ม.ศ. ต้น กับ ม.ศ. ปลาย คือระหว่าง ม.ศ. ๓ กับ ม.ศ. ๔ จำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปตามชั้นต่าง ๆ ปรากฏในตารางหมายเลข ๒

เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดควรจะกล่าวให้ชัดว่า การที่นักเรียนในชั้น ป. ๑ - ป. ๔ มีจำนวนสูงกว่าจำนวนเด็กอายุ ๗ ขวบถึง ๑๐ ขวบนั้น เป็นเพราะมีเด็กจำนวนมากที่อายุสูงกว่า ๑๐ ขบยังคงเรียนซ้ำชั้นอยู่ในประถมตอนต้น ความจริงมีเด็กอายุ ๗ ขวบกว่าเป็นอันมากที่หาโรงเรียนเรียนไม่ได้ แม้ว่าจะอยู่ในเกณฑ์อายุบังคับแล้วก็ตาม จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ และประเภทต่าง ๆ จะดูได้จากภาพที่ ๑ และภาพที่ ๓

เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กในหมวดอายุที่ควรตรงกับชั้นการศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ในปี ๒๕๐๗ รุ่น ๑๑ ถึง ๑๓ ขวบ อย่างน้อยมี ๑ ล้านคนที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียน รุ่น ๑๔ - ๑๖ ขวบ คงจะมีประมาณ ๑ ล้าน ๕ แสนคนที่ไม่ไปโรงเรียน และรุ่น ๑๗ - ๑๘ ขวบประมาณอีก ๑ ล้านคน รวมตั้งแต่อายุ ๑๑ - ๑๘ ขวบ มีเด็กและคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวที่ไม่ได้เรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนถึง ๓ ล้าน ๕ แสนคน ในจำนวนนี้คงจะมีเป็นอันมากที่ทำงานเป็นอาชีพ เช่น ทำนา ทำสวน รับจ้างต่าง ๆ แต่คงจะมีจำนวนไม่น้อยที่หางานทำไม่ได้ และเมื่อเด็กวัยรุ่นไม่ได้เรียนหนังสือและไม่ได้ทำงาน ช่องทางที่จะเกิดปัญหาเยาวชน หรือปัญหาอันธพาลวัยรุ่นก็ย่อมมีมาก น่ากลัวอันตราย เป็นปัญหาทางสังคม

พิจารณาจากแง่ของตัวเอง เราต้องการให้เด็กของเราเป็นพลเมืองดี มีความคิด เป็นคนดีทั้งในครอบครัวและในหมู่คณะ ถ้าเราเชื่อว่าการศึกษาคงส่งเสริมให้เป็นคนดีได้แล้วก็น่าเสียดายยิ่งนัก

ที่มีเด็กวัยรุ่นอายุ ๑๑ ถึง ๑๖ ปี จำนวนถึง ๒ ล้าน ๕ แสนคนไม่ได้
รับการศึกษาถึงขนาด ผลเสียหายในเรื่องนี้มีมาก เช่น การส่งเสริม
ระบบประชาธิปไตย นำสงสัยว่าเราร่างรัฐธรรมนูญกัน จะได้ผล
เพียงใดถ้าประชากรของเรายังขาดการศึกษาอยู่มาก และการที่เรา
จะรอดอ้างว่าคนไทยรู้หนังสือกันมากถึง ๖๐-๗๐-๘๐% นั้น จะมีมูล
แห่งความจริงเพียงใด

พิจารณาจากแง่เศรษฐกิจประชาคม ความจริงก็มีอยู่ว่า คน
ที่มีการศึกษาดีย่อมทำงานได้เฉลียวฉลาดและได้ผลดีกว่าคนที่ไร้
การศึกษา ฉะนั้น การเพิ่มผลผลิตของชาติไทยย่อมจะประสบผล
สำเร็จไม่ได้ ในเมื่อคนของเรายังรู้หนังสือแบบงู ๆ ปลา ๆ ผู้เชี่ยวชาญ
ทางการศึกษาได้วางเป้าหมายไว้สำหรับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียว่า
ถ้ามีเด็กนักเรียนชั้นประถมอยู่ ๑๐๐ คน ก็ควรจะมียุโรปนักเรียนชั้น
มัธยมประมาณ ๒๖ คน ประเทศญี่ปุ่นเขาสามารถทำการได้ผลสูง
กว่าเป้าหมายแล้ว คือไปได้ถึงอัตราส่วน ๑๐๐ : ๒๙ ประเทศไทย
เราแม้จะรวม ป. ๕-๖-๗ ไว้ในชั้นมัธยมจนถึง ม.ศ. ๕ ก็ยังได้
อัตราส่วนเพียง ๑๐๐ : ๒๐ ถ้าตัด ป. ๕-๗ ออก ถือเป็นชั้นประถม
อัตราส่วนจะเหลือเพียง ๑๐๐ : ๘

ข้อเท็จจริงทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลและประชาชนของเรา
มีหน้าที่ด่วนและสำคัญที่สุดอยู่ข้อหนึ่งคือ พยายามสร้างโรงเรียน
มัธยมศึกษาให้เด็กของเราได้เรียนมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป เราต้องการทั้ง
โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนเทศบาลและโรงเรียน
ส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งเราต้องการครูสำหรับโรงเรียน
มัธยมอีกมากหลายเท่าของจำนวนที่เรามีอยู่ในเวลานี้ ถ้าจะมี
ปัญหาถามว่า ประเทศเราจนอยู่อย่างนี้จะสามารถเสียดเงินมาเพื่อ
การศึกษาได้พอเพียงหรือ คำตอบก็คือ ถ้าเราไม่สามารถเสียดเงิน

เพื่อการศึกษา ก็ไม่น่าจะสามารถเจียดเงินไปสำหรับเรื่องอื่น เพราะปัญหาอื่น ๆ เช่น ภัยคอมมิวนิสต์ อันธพาล อาชญากรรมวัยรุ่น การปกครองประชาธิปไตย หรือแม้แต่ปัญหาการเศรษฐกิจและการผลิตต่ำ ปัญหาเหล่านี้จะป้องกันแก้ไขไม่ได้ ถ้าเราไม่ยอมลงทุนให้คนของเรามีคุณภาพดี

๓. สายสามัญและสายอาชีพ

ถ้าเป็นที่รับรองกันว่า ประเทศไทยทั้งรัฐบาลและประชาชน จะต้องใช้กำลังเงินและกำลังคนลงทุนเพื่อการศึกษาให้มากจริง ๆ แล้ว หลักการที่ควบคุมมากก็คือจะต้องพยายามใช้กำลังเงินและกำลังคนนั้นให้ได้ผลให้มีสมรรถภาพดีจริง ๆ คำว่า ประหยัดในความหมายแท้จริงก็ต้องเป็นคำขำขี้มุก เช่น ก่อนจะสร้างโรงเรียนใดให้มีความสวยงามเป็นพิเศษหรือมีหอประชุมอันหรูหรา จะต้องคำนึงถึงปริมาณโรงเรียนที่ควรจะต้องยกยขึ้นแทนการสร้างสิ่งหรูหราเหล่านั้น ในเรื่องนี้จะต้องวางแผนการและโครงการระยะยาวให้รอบคอบ เพื่อมิให้เกิดการรั่วไหล การเหลวไหล และเพื่อให้สนับสนุนการลงทุนแก้ปัญหาให้ถูกจุดตามลำดับความสำคัญของงานแต่ละสาขา

ในชั้นมัธยมศึกษาชั้นนั้น ควรจะสังเกตได้ว่า เด็กของเรามักจะออกจากโรงเรียนไปเป็นจำนวนมากระหว่าง ม.ศ. ๓ กับ ม.ศ. ๔ (ดูตารางหมายเลข ๒) และอีกชั้นหนึ่งออกไปเมื่อจบ ม.ศ. ๕ เด็กที่ออกไปทั้งสองประเภทนี้จะต้องมีวิชาชีพเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต มิใช่จะเรียนรู้อันวิชา “หนังสือ” เท่านั้น จะเห็นได้ว่าเด็กที่สำเร็จ ม.ศ. ๓ หรือ ม.ศ. ๕ สายสามัญนั้น หางานทำได้ยาก แม้แต่ราชการก็ไม่ใคร่อยากรับนอกจากจะมีความรู้ด้านพิมพ์ดีดหรือการบัญชี

มองจากแง่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจส่วนรวมก็จะต้องการใช้ผู้มีฝีมือทางการช่างสำหรับทำถนน ก่อสร้าง รั้ววัด ขุดคลอง ทำการอุตสาหกรรม และต้องการผู้มีความรู้เบื้องต้นในด้านเกษตรกรรม การป่าไม้เป็นอันมาก เมื่องานเหล่านี้เป็นงานที่มีผู้ต้องการหาคนมาทำงาน ในด้านผู้หางานก็ควรจะได้แสวงหาวิชาที่มีผู้ต้องการนี้ จะได้ประโยชน์ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ฉะนั้นจึงเห็นว่าการศึกษายาอาชีพะใน ม.ศ. ต้น ก็เป็นสิ่งสำคัญ สังเกตดูจากภาพหมายเลข ๓ จะเห็นว่าในชั้นนี้มีผู้เรียนอาชีวศึกษาน้อยเต็มทีและรัฐบาลดำริจะเลิกเสีย ถ้าเป็นเช่นนั้นก็น่าเสียดาย เพราะการที่โรงเรียนอาชีพะชั้น ม.ศ. ต้นในอดีตทำการไม่ได้ผลนั้น ก็เป็นเพราะเหตุหลายประการซึ่งควรจะแก้ไขได้ ฉะนั้น จึงไม่ควรเลิกแต่ควรขยายออกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้หมดไป เฉพาะอย่างยิ่งในด้านฝึกหัดนักเรียนให้รู้จักใช้มือและเครื่องมือจริง ๆ โดยไม่ให้ความหวังที่ผิด ๆ ว่า เข้ามาเรียนแล้วจะสามารถต่อมหาวิทยาลัยได้

ขณะนี้ รัฐบาลมีโครงการปรับปรุงอาชีวศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน โครงการที่กำลังเจรจาอยู่กับธนาคารโลกจะเป็นโครงการ ๓ ปี มีการปรับปรุงและขยายโรงเรียนการช่างอุตสาหกรรม ๑๔ โรงเรียน รับนักเรียนได้ทั้งหมด ๗,๐๐๐ คน ผลิตได้ปีละ ๒,๑๐๐ คน กับปรับปรุงและขยายโรงเรียนเกษตรกรรมชั้น ม.ศ. ปลาย ๙ โรงเรียน รับนักเรียนได้ ๓,๘๐๐ คน ผลิตได้ปีละ ๑,๑๕๐ คน นอกจากนั้นจะมีการปรับปรุงการฝึกครูทั้งทางช่างและทางเกษตร โครงการนี้รวมทั้งการจัดซื้อเครื่องอุปกรณ์การสอนและการฝึก จะต้องใช้เงินประมาณ ๔๕๐ ล้านบาท รัฐบาลยังมีโครงการอีกโครงการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กใน

มัธยมศึกษาตอนต้นได้สามารถเรียนวิชาชีพด้วย เพื่อเตรียมไว้ออกทำงานเมื่อจบ ม.ศ. ๓ โดยจะให้เรียนร่วมกับสายสามัญในโรงเรียนผสม ตามโครงการนี้ จะพยายามปรับปรุงขยายโรงเรียนปัจจุบัน ๑๙ โรงเรียน และสร้างใหม่ ๑ โรงเรียน ในท้องที่ต่าง ๆ กระจายทั่วราชอาณาจักร นักเรียนจะเลือกสายอาชีพในเมื่อจบ ม.ศ. ๑ แล้ว และเมื่อจบ ม.ศ. ๓ ก็จะมีวิชาชีพซึ่งได้เรียนมาแล้ว ๒ ปี คาดว่าโครงการนี้จะใช้เงินรวมทั้งสิ้นประมาณ ๓๒๐ ล้านบาท เป็นโครงการ ๕ ปี

โครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ดี น่าสนับสนุน แต่ท่านทั้งหลายจะเห็นได้ว่าเป็นโครงการที่สิ้นเปลืองเงินมากและได้ผลไม่บริบูรณ์ เป็นเพียงแต่จุดแรกเริ่ม จะต้องดำเนินการต่อไปอีก เพิกเฉยมิได้ และเพื่อจะแก้ปัญหาให้ได้สมบูรณ์จริง ๆ จำเป็นจะต้องส่งเสริมเอกชนให้ตั้งและดำเนินการโรงเรียนราษฎร์ที่ดี เพื่อช่วยรับนักเรียนด้วยให้พอเพียง

โครงการผลิตครูเพื่อสนองความต้องการของโรงเรียนเหล่านี้ ก็ต้องมาก่อนโครงการสร้างโรงเรียนเป็นแน่นอน

๕. คุณภาพการศึกษา

การศึกษาก็เช่นเดียวกับเรื่องอื่น จะคำนึงถึงแต่เฉพาะเรื่องปริมาณมิได้ จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญ เท่าที่สังเกตและศึกษาดูจะเห็นได้ว่า วิธีการสอนและวิธีการเรียนของเรา ยังบกพร่องอยู่บ้าง ทางที่จะควรปรับปรุงกล่าวโดยย่อได้ดังนี้

(๑) ควรฝึกฝนให้นักเรียนมีนิสัยในการอ่านและเขียนหนังสือ เรื่องนี้สำคัญมาก เพราะนักเรียนของเรามักจะเรียนด้วยการฟังและท่องจำ จะเพิ่มความรู้อย่างไรก็ไม่มีใครจะเคยทำ จะคิดอ่านให้

กว้างขวางก็ไม่ทราบจะหาวิธีทำอย่างไร

(๒) นักเรียนวิทยาศาสตร์ ควรจะได้รับการฝึกฝนทางทดลองปฏิบัติ เครื่องมือทดลองปฏิบัติเหล่านี้จะต้องลงทุนซื้อ และเมื่อซื้อมาแล้วก็ไม่เก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ ต้องให้นักเรียนฝึกฝนใช้ให้ชำนาญ

(๓) นักเรียนอาชีพะทางการช่างและทางการเกษตรก็เช่นเดียวกัน ต้องฝึกหัดใช้เครื่องมือเป็นและใช้จนเคยชิน เท่าที่เคยทราบมา นักเรียนที่จะออกมาเป็นครูบางคนยังไม่เคยจับต้องเครื่องมือ จริงอยู่เครื่องมือและวัสดุการปฏิบัตินั้นแพง แต่เชื่อว่าตัดรายการสร้างตึกอาคารหฺร ๆ ออก เอาเงินมาใช้สำหรับเครื่องมือจะดีกว่าแน่

(๔) ทราบใดที่รัฐบาลยังต้องพึ่งโรงเรียนราษฎร์อยู่ เพื่อรับนักเรียนที่เข้าโรงเรียนรัฐบาลมิได้ รัฐบาลควรสนับสนุนและควบคุมให้คุณภาพของโรงเรียนราษฎร์เป็นไปโดยดี

(๕) การตรวจตรา ควบคุมและแนะแนวแก่ครูตามโรงเรียนต่าง ๆ ควรจะได้ทำเป็นประจำ เฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่ไกลออกไป เพราะนอกจากจะเป็นการกระตุ้นเตือนให้ครูทำงานเข้มแข็งแล้ว ยังจะสามารถแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ทันใจด้วย

(๖) กระทรวงศึกษาธิการ ควรจะขอความเห็นและขอคำปรึกษาจากนักอุตสาหกรรม พ่อค้า เกษตรกร และบุคคลที่จะเป็นนายจ้างของนักเรียนอาชีพะเหล่านี้ ชักจูงให้ท่านเหล่านั้นมีความสนใจในหลักสูตรการศึกษาสายอาชีพะ สำหรับสายสามัญก็น่าจะได้รับคำปรึกษาหารือจากเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย ที่จะรับนักเรียนไปศึกษาต่อเป็นการประจำด้วย

ภาค ๔

ทักษะจากประสบการณ์